

A.25. A büntetés kiszabása (a vonatkozó kúriai jogértelmezésre is tekintettel) és a büntetés enyhítése. A mentesítés

Vázlat
Záróvizsga-felkészítő konzultáció Büntetőjog
c. tárgyból
Jogász alapszak
Miskolc, 2016.

Büntetőjogi iskolák	Treatment ideológia	Neoklasszikus irányzat
A beavatkozás célja	A szükséges kezelés biztosítása	A társadalom védelme, elrettentés, megtorlás
Az elk. megítélése az eljárásban	Pathológiásak, környezetük által determináltak	Felelősség, beszámíthatóság
Az eljárás főbb jellemzői:	közvetlenség, informalitás; egyéniesített büntetés kiszabás	Alkotmányos és eljárásjogi kategóriák, diszkrecionalitás, alapja a bűncselekmény elkövetése; büntetés-jellegű reakciók, határozott tartamú büntetések
Az eljárás főszereplői	elsősorban nem jogászok, hanem egyéb szakemberek, pl.: gykvéd-i	Jogászok, a büntető eljárás egyéb szereplői
Főbb intézmény	Szociális munkával kapcsolatos intézmények;	Igazságszolgáltatási szervek
Intézményi feladatok	diagnózis	Szabadságtól megfosztás
Az eljárás célja	egyéni reakciók, rehabilitáció	Közbiztonság védelme
Ország	A, NL	USA
Magyar	1908:XXXVI.tv.	1951:34.tvr.

A büntetés kiszabása

Fogalma: a bűncselekmény elkövetőjének a büntetőeljárásban történő felelősségre-vonása

elemei:

- bűncselekmény elkövetése miatt
- a bűncselekmény elkövetőjével szemben
- a bűncselekmény elkövetésének jogkövetkezményeként
- a törvényben meghatározott keretek között
- a büntetés nemének, mértékének, végrehajtási fokozatának
- bíróság által történő megállapítása
- figyelemmel az eset körülményeire

Alapja: a relatíve határozott szankciórendszer

Forrásai:

Elsőfokú eljárás:

→ *Btk. 80.§.*

(1) bek: általános rendelkezések

(2),(3) bek: speciális szabály határozott ideig tartó szabadságvesztés kiszabására

→ *BKv. 56.* számú állásfoglalás;

→ az élet és a testi épség büntetőjogi védelméről szóló 3/2013 BJE - büntetés-kiszabási szempontok;

Másodfokú eljárás:

→ *BKv. 55.:* A felnőttkorúak próbára bocsátásáról és a büntetés végrehajtásának felfüggesztéséről

Főbb elvei:

80.§ (1): A büntetést úgy kell kiszabni, hogy

- a büntetés céljának (79. §) szem előtt tartásával
 - generális és speciális prevenció a társadalom védelme érdekében; a változás jellege nem meghatározó
- törvényben meghatározott keretek között
 - ~~a Be. és a Btk. szabályai szerint a bíróság; büntetési nemtől és kerettől való eltérés lehetősége~~
- igazodjék a bűncselekmény tárgyi súlyához
 - a Különös Rész büntetési tételkeret határozza meg; de függ pl.: a bűncselekmény által okozott hátrányos következményektől, mint a pénzben kifejezhető kár, hátrány, pszichés következmény, sérülés, veszélyhelyzet stb.
- és az elkövető társadalomra veszélyességéhez
 - az alanyi tényezők határozzák meg
- a bűnösség fokához,
 - foka függ a szándékosságtól illetve gondatlanságtól és annak szintjétől
- továbbá az egyéb súlyosító és enyhítő körülményekhez.

80.§ (2), (3): „középmértékes büntetéskiszabás”

„ 80. § (2) Határozott ideig tartó szabadságvesztés kiszabásakor a büntetési tétel középmértéke irányadó. A középmérték a büntetési tétel alsó és felső határa összegének fele.

(3) Ha e törvény a büntetés kiszabása esetén a Különös Részben meghatározott büntetési tételek emelését írja elő, a (2) bekezdésben meghatározott számítást a felemelt büntetési tételekre tekintettel kell elvégezni.”

→ **szankciófajta:**

határozott ideig tartó szabadságvesztés-büntetés

→ **középmérték:**

általános eset:

büntetési tétel alsó + felső határa összegének fele

példa: rablás 2-8 év → $2+8=10:2 = 5$ év

speciális eset:

ha a különös részi büntetési tétel kötelezően emelendő (pl.: különös, többszörös visszaesés) → a számítás a felemelt büntetési tételekkel végzendő

példa: szexuális erőszak 2-8 év DE! 2 -12 év → $2+12=14/2= 7$ év

Speciális elvek 1. („szankció-fókuszú”):

→ **határozott idejű szabadságvesztés-büntetés kapcsán** (80.§ (4))

"gondolkodási sorrend": a szabadságvesztés mértékének megállapításakor a végrehajtás felfüggesztése, illetve a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét figyelmen kívül kell hagyni

→ **egyénesítés, konjunkció** (33 § (3),(4))

Ha a bűncselekmény büntetési tételének felső határa **háromévi szabadságvesztésnél nem súlyosabb**, szabadságvesztés **helyett** elzárás, közérdekű munka, pénzbüntetés, foglalkozástól eltiltás, járművezetéstől eltiltás, kitiltás, sportrendezvények látogatásától való eltiltás vagy kiutasítás, illetve e büntetések közül több is kiszabható.

(6) Nem szabható ki

a) szabadságvesztés mellett elzárás vagy közérdekű munka,

b) kiutasítás mellett közérdekű munka vagy pénzbüntetés.

→ **tárgyalásról lemondás** (83-84.§)

(Be. 533-542.§)

indokok (pl.: terhelt önrendelkezési joga), garanciák (pl.: beismerő vallomás feltétellel tétele; eljárás ügyészi indítványhoz kötöttsége; ügyész és védő kötelező részvétele; a döntés nyilvános ülésen történő meghozatala)

→ *halmazati büntetés*

1., feltételei:

- anyagi jogi előfeltétele: halmazat megállapítása
 - eljárási feltétele: a több bűncselekmény elbírálására egyazon eljárás keretében kerüljön sor
-

2., nem kell minden esetben büntetést kiszabni

3., főszabály: - az abszorpció elve

a büntetést a bűnhalmazatban lévő bűncselekmények büntetési tételei közül a legsúlyosabbnak az alapul vételével

kisegítő rendelkezés: - az aszperáció elve

a büntetési tétel a törvény erejénél fogva minden bírósági mérlegeléstől függetlenül megemelkedik

81. § (1) Bűnhalmazat esetén egy büntetést kell kiszabni.

(2) A halmazati büntetést a bűnhalmazatban lévő bűncselekményekre megállapított büntetési nemek, illetve büntetési tételek közül a **legsúlyosabbnak az alapulvételével** kell kiszabni.

(3) Ha a bűnhalmazatban levő bűncselekmények közül **legalább kettő határozott ideig tartó szabadságvesztéssel büntetendő**, a büntetési tétel **felső határa a legmagasabb büntetési tétel felével emelkedik**, de nem érheti el az egyes bűncselekményekre megállapított **büntetési tételek felső határának együttes tartamát**.

(4) Ha ennek feltételei az adott bűncselekmény vonatkozásában fennállnak, a bűnhalmazatban lévő bűncselekmény büntetési tételét a különös, a többszörös és az erőszakos többszörös visszaesőkre, továbbá a bűnszervezetben történő elkövetésre vonatkozó rendelkezések alapján, a (2) és (3) bekezdés alkalmazását megelőzően kell megállapítani. (2015.07.01-től)

*[különös és a többszörös visszaeső: felső határ felével emelkedik (de max. 25 év)
[89. § (1)]*

*erőszakos többszörös visszaeső: felső határa kétszeresére emelkedik (nincs max.)
[90. § (1)]*

bűnszervezetben elkövetés: felső határ a kétszeresére emelkedik (de max. 25 év)]

Korábbi szabályozás: „(4) Ha a bűnhalmazatban levő bűncselekmények közül **legalább három különböző időpontokban** elkövetett **befejezett személy elleni erőszakos bűncselekmény**, a (2) bekezdés szerinti **büntetési tétel felső határa a kétszeresére emelkedik**. Ha a büntetési tétel így felemelt **felső határa a húsz évet meghaladná, vagy a bűnhalmazatban lévő bűncselekmények bármelyike életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntethető, az elkövetővel szemben életfogytig tartó szabadságvesztést kell kiszabni**. Ha azonban e törvény Általános Része lehetővé teszi, a büntetés korlátlanul enyhíthető.”

Számos **kritika**:

- az *alapvető jogok biztosa* 2014 februárjában készült AJB-5138/2013. számú jelentésében a jogbiztonság és a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmét állapította meg ezzel összefüggésben, rögzítve az Alaptörvénynek megfelelő tartalmú módosítás szükségességét.

- az *Alkotmánybíróság* 23/2014. (VII.15.) AB-határozatával ezen is túllépve a rendelkezés **alaptörvény-ellenességét** kimondva döntött a 81. § (4) bekezdés – hatálybalépésre visszaható hatállyal – történő megsemmisítéséről (és ezzel együtt a jogerős határozattal lezárt büntetőeljárások felülvizsgálatának elrendeléséről).

Az AB rögzítette, hogy „jelen ügy tárgya **nem az erőszakos többszörös visszaesőkre vonatkozó „három csapás”**, hanem a halmazati büntetés súlyosításával összefüggő jogszabályi rendelkezések alkotmányosságának vizsgálata”. Álláspontja szerint sem a Btk., sem pedig a Be. **nem tartalmaz olyan objektív feltétel- vagy szempontrendszert**, amely meghatározná – vagy iránymutatást adna – hogy **mikor célszerű az eljárások egyesítése**.

Speciális elvek 2. („elkövető-fókuszú”): eltérés az általános szabályoktól

1) **Bármely** elkövető esetén a büntetés céljának érdekében a büntetés kiszabás körében

- a büntetés enyhítése: tankönyv (a jogintézmény célja, lényeges elemei) és a törvény (hatályos szabályozás)
- a büntetés súlyosítása
- ~~általános érvénnyel pl.: bűnszervezetben történő elkövetés esetén (a bűnszervezet három vagy több személyből álló, hosszabb időre szervezett, összehangoltan működő csoport, amelynek célja ötévi vagy ezt meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekmények elkövetése)~~
- egyes bűncselekményekhez kötöten pl.: bűnszövetségben (bűnszövetség akkor létesül, ha két vagy több személy bűncselekményeket szervezeten követ el, vagy ebben megállapodik, és legalább egy bűncselekmény elkövetését megkísérlik, de nem jön létre bűnszervezet) vagy csoportosan (ha az elkövetésben legalább három személy vesz részt)

2) Az elkövetők **speciális** jellemzői miatt

- életkori sajátosságok, személyiségjegyek – fiatalok
- előélet, társadalomra veszélyesség miatt – különös, többszörös visszaesők

A büntetés enyhítése

Alapelv: ha a Btk. szerint irányadó büntetés is túl súlyos a büntetés céljának figyelembevétele mellett

Formái:

- egyszeres (Btk. 82. § (2)(3)) – bármely bűncselekmény esetén
- kétszeres leszállítás (Btk. 82. § (4)) – csak a kísérlet és a bűnsegély esetén
- korlátlan enyhítés (Btk. 82. § (5)) – csak a törvényben meghatározott szűk körben (pl.: hamis vád Btk. 270.§ (2))

A mentesítés elméleti alapjai

büntetőeljárás célja

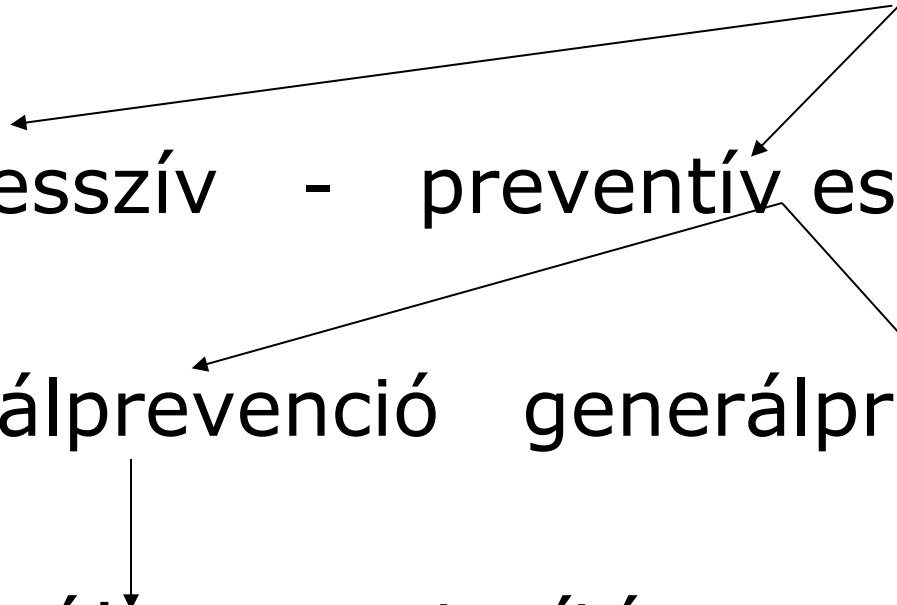
büntetés fogalma

büntetőjog feladata

represszív - preventív eszközök

speciálprevenció generálprevenció

egyik formája a mentesítés

A mentesítés célja

Az elítélt mentesüljön a az elítéléshez fűződő hátrányos jogkövetkezmények alól

büntetőjogon belüliek büntetőjogon kívüliek
(visszaesés, bűnismétlés)

célja a jövőbe mutat
nem teljes körű

Btk. 98. §

(1) A mentesítés folytán - törvény eltérő rendelkezése hiányában - az elítélt mentesül a büntetett előélethez fűződő hátrányos jogkövetkezmények alól.

(2) A mentesített személy büntetlen előéletűnek tekintendő, és - törvény eltérő rendelkezése hiányában - nem tartozik számot adni olyan elítéltetésről, amelyre nézve mentesítésben részesült.

(3) Újabb bűncselekmény elkövetése esetén a mentesítés nem terjed ki azokra a büntetőjogi jogkövetkezményekre, amelyeket e törvény a korábbi elítéléshez fűz.

Btk. 99. § Az elítélt mentesítésben részesülhet

a) e törvény erejénél fogva,

b) bírósági határozat alapján vagy

c) kegyelem útján.

A mentesítés formái

	törvényi	bírósági	kegyelmi
Döntésre jogosult	Automatikus 100.§.	Csak kérelemre; Bíróság különleges eljárásban 101.§.	Csak kérelemre Köztársasági elnök 104.§
Elítélti kör	Teljes	Btk.	Teljes
Feltételrendszer	Konkrét büntetés Meghatározott idő	Meghatározott idő Ha arra érdemes	-

A törvényi mentesítés – „konkrét büntetés, határozott idő”

100. § (1) A törvény erejénél fogva áll be a mentesítés

a) közérdekű munka, pénzbüntetés, foglalkozástól eltiltás, járművezetéstől eltiltás és kiutasítás esetén – foglalkozástól eltiltás vagy járművezetéstől eltiltás esetén a foglalkozás vagy a járművezetés gyakorlásának joga kivételével – az ítélet jogerőre emelkedésének napján;

b) felfüggesztett szabadságvesztés esetén a próbaidő leteltének napján;

c) gondatlan vétség miatt kiszabott szabadságvesztés esetén a büntetés kitöltésének, illetőleg végrehajthatósága megszűnésének napján;

d) szándékos bűncselekmény miatt kiszabott, egy évet meg nem haladó szabadságvesztés esetén a büntetés kitöltését, illetőleg végrehajthatóságának megszűnését követő három év elteltével;

e) szándékos bűncselekmény miatt kiszabott, egy évet meghaladó, de öt évnél nem hosszabb szabadságvesztés esetén a büntetés kitöltését, illetőleg végrehajthatóságának megszűnését követő öt év elteltével;

f) szándékos bűncselekmény miatt kiszabott, öt évet meghaladó, határozott tartamú szabadságvesztés esetén a büntetés kitöltését, illetőleg végrehajthatóságának megszűnését követő tíz év elteltével.

A bírósági mentesítés – számos feltétel

Utólagos mentesítés (101.§ (1)):

- a szándékos bűncselekmény miatt végrehajtandó szabadságvesztésre ítéltet
- kérelemre
- **HA** erre érdemes (erre mutat az elítélt büntetés kitöltése óta folytatott életmódja, továbbá az, hogy – amennyiben erre módja volt – jóvátette-e a cselekményével okozott sérelmet)
- **ÉS** a szabadságvesztés kiállításától, illetőleg végrehajthatósága megszűnésétől a 100. § (1) bekezdésének *f)-i)* pontjaiban meghatározott idő fele már eltelt.

Előzetes mentesítés (102.§ (1)) – bíróság ítéletében:

- ha a szabadságvesztés végrehajtását felfüggesztik
- **ÉS** a mentesítésre érdemes

Kegyelmi mentesítés

(104.§): (1) A kegyelmi jogkör gyakorlója az elítéltet kegyelemből mentesítésben részesítheti akkor is, ha e törvény szerint ennek egyébként nincs helye.

(2) A kegyelmi mentesítésben részesített személy az elítéléshez fűződő büntetőjogon kívüli hátrányos jogkövetkezmények szempontjából büntetlen előéletűnek tekintendő